

Sukuhaaraesittely

Armo ja Hilikka Kärki ja kaksitoista lasta

Isäni Armo Frans Kärki syntyi vuonna 1914 Laihialla rovasti Frans Kärjen ja Ester Salome Kurvisen perheeseen. Äitini Hilikka Sisko syntyi 16.8.1920 Vesilahden Säijässä Oskari ja Hildur Ohralahden perheeseen yhdessä kaksosveljensä Pentin kanssa. Molempia nuoria yhdisti tai erotti Pyhäjärvi: Armo vietti kesäänsä Vesilahden Hinsalassa sukunsa Kärjen vanhalla tilalla, jossa perhe ei isän papinviran vuoksi asunut vakituiseen. Hilikka-tyttönen varttui järven toisella puolella Säijässä. Hinsalaisten pelloista pääosa oli Säijän puolella. Kärjen tila siirrettiinkin uusjakotoimituksen seurauksena vuosina 1936–1938 Säijään, Ihanasuon korpeen.

Ester Salome, Armon äiti, on siis lähetyssaarnaaja Pietari Kurvisen tytär. Armon isä Frans tunnettiin monipuolisena, joskin kiisteltyinä henkilönä. Hänen sydäntään lähinnä olivat evankelinen uskonsuunta, kansanperinne, raittiusaate ja yhteiskunnallinen osallistuminen mm. eduskunnassa. Ester oli taas taiteellisesti lahjakas ja perhekeskeisesti suuntautunut.

Äitini Hilikka Sisko oli omaa sukua Ohralahti. Hänen vanhempansa ja esivanhemmat ovat olleet maanviljelijöitä samalla paikalla Pyhäjärven rannassa satoja vuosia.

Kärjen suku Frans Kärjen kautta on myös hyvin vanhaa yläsatakuntalaista talonpoikaissukua Vesilahdesta. Kärjen tila on ollut rekisterikirjojen mukaan samalla suvulla noin 500 vuotta. Mutta perimätiedon mukaan Kärjet ovat asustelleet siellä siitä saakka, kun ensimmäiset hämäläiset saapuivat alueelle Kokemäenjokea pitkin. Kärki oli ilmeisesti yksi legendaarisista pirkkalaissuvuista. Voi olla, että nimet Kärki ja Kurki olivat ennen yhtä, ja yhteistä nimeä on tavattu Karkusta, jota kautta hämäläiset sisämaahan nousivat. – Mielenkiintoinen yhtymäkohta Kärjellä ja Kurvisilla alkoi jo tästä. Erikoispiirteenä Kärjen sukutilassa myöhemmin oli se, että tila oli Pohjolan suurvallan, Ruotsin, sotaretkien aikaan useiden sukupolvien ajan rusthollitilana, eikä veroja siis tarvinnut maksaa. Piti vaan asettaa mies ja hevonen kuninkaan sotajoukkoihin.

Ohralahti oli itsenäiseksi tilaksi hakeutunut entinen Laukon torppa. Siellä oli totuttu kovaan, pitkäjänteiseen maataloustyöhön, jota kalastuksella täydennettiin. Mieleeni piirtyy lähes topeliaaninen kuva järvimaisemassa olevasta hyvin hoidetusta pientilasta. Myös omien tuotteiden torimyyntiä oli Laukontorilla Tampereella. Siellä isoisäni nimittäin tapasi isoäitini.

Kevään 1933 ylioppilas, reservin vänrikki Armo Kärki aloitti teologian opinnot 1936. Kerimäen kirkkoherrana elämäntyönsä tehneen Kalervo Koskimiehen muistelus Herättäjäjuhlilla Porissa 1993: ”Ollessani ilmoittautumassa teologiseen tiedekuntaan huomioni kiinnittyi jonossa erääseen salskeaan nuorukaiseen. Jalassa oli sarkaiset pussihousut ja nahkasaappaat, pohjalaispaita oli yllä sekä puukko vyöllä. Tämä oli Armo Kärki Laihialta. Eikä hän sen jälkeenkään pitänyt kynttilää vakan alla. Tutustuin häneen, ja siitä alkaen olimme ystäviä. Armo asettui asumaan Helsingissä Heränneitten opiskelijoitten Körttikotiin. Ehkä tämä oli ensimmäinen ”kapina” vanhempiensa uskonsuuntaa vastaan, körttiläisyys vastasi paremmin hänen luonnettaan ja arvojaan. Ja sen myöhemmät vaiheet kyllä osoittivat. Mutta Talvisota keskeytti opinnot. Tosin Armo oli jo kesän 1939 Kannaksella vapaaehtoisissa linnoitustöissä sekä syys- ja lokakuussa ylimääräisissä kertausharjoituksissa.”

Talvisodassa teologian ylioppilas Armo Kärki taisteli Sakkolan Kiviniemessä aluksi tykistö patteriston adjutanttina ja myöhemmin Taipaleessa patterin päällikkönä. Sota muutti kuitenkin Armon henkilökohtaiset tavoitteet: Hän halusi maanviljelijäksi sukunsa tilalle, jonka hän osti vanhemmiltaan. Säijän ja Tampereen välisessä bussissa hän tapasi 19-kesäisen Hilkan, jonka haaveena oli sairaanhoitajakoulu Tampereella. Hilkan viereen istahtaessaan Armo lähes heti ilmoitti, että emännän paikkakin on vapaana. Hilikka vanhemmilla päivillään kertoi myöhemmin kuulleen, että Armo oli tehnyt hänestä tiedusteluja. Armo oli yhyttänyt itsensä usein samoille paikoille kuin missä Hilikka oli käymässä. Mahdollisesti tämä noin 1,5 tuntia kestänyt bussimatkaakin oli jo etukäteen suunniteltu. Myös Hilikka oli aiemmin salaa ihailnut kylälle tullutta komeata, reipasotteista ja kouluja käynyttä nuorta Talvisodan upseeria. Elettiin siis välirauhan aikaa. Hilikka ja Armo sitten pian vihittiin Laihian pappilassa 29.4.1941. Häälahjana oli Kimo-hevonen ja eteläpohjalaiset hoijakkaat. Hilikalla oli körttien musta hääpuku.

Parin kuukauden kuluttua alkoi Jatkosota. Äiti jäi 20-vuotiaana tyttönä yksin vastaamaan talonpidosta. Hän myös odotti jo lasta. Äidin yksi raskain muisto oli se, kun isä lähti reppu selässä lankonsa Aimo Ohralahden

kanssa sotaväen kokoontumispaikalle, ja hän jäi isän nuorimman veljen, vasta 16-vuotiaan Ilmarin kanssa itkemään rappusille. Muutamat naapurit ja Hilkan vanhemmat sekä appiukko Laihialta tukivat häntä sota-aikana, mitä Hilka ei koskaan unohtanut. Niitä, ketkä eivät silloin auttaneet, hän ei unohtanut koskaan sitäkään.

Kirjeenvaihto oli vilkasta ja kaunista. Arkisetkin asiat osattiin kertoa tosi nätisti. Onneksi kirjeitä on säilynyt; vasta vanhoilla päivillään äiti antoi lastensa lukea niitä.

Maatilan pito oli varmasti ankeata aluksi. Esimerkiksi työkalut puuttuivat. Yksi sentään oli, noin puolimetrinen jakoavain. Sarkaojat kasvoivat pajua, pellot olivat vettyneitä, talousrakennuksia oli liian vähän, päärakennus oli kylmä eikä ollut kokonaan edes käytettävissä. Tilalla ei siis ollut todellista isäntää kymmeneen vuosiin. Mutta maausko ja luottamus tulevaisuuteen olivat Hilkalla ja Armolla veressä. Armon uusi sotataival kulki Ylämyllyn Paloaukealta Syvärin suuntaan. Armo ylennettiin kapteeniksi v. 1942. Koko sodan ajan hän oli saman, tykistöpatteri Tuuli 4:n päällikkönä. Patteriin kuului 149 miestä, 4 kenttätykkiä ja 68 hevosta. Patterin miehet olivat pohjalaisia körttiläisiä Nivalasta, Ylivieskasta ja Haapavedeltä. Jokainen sotapäivä päätettiin körttivilteen. Mikäli oli tiedossa, että seuraavana päivänä on taas tiedossa taisteluja, silloin virsilaulu oli tosi kuuluvaa. Erikoisin kunniamitali on Saksan kenttäarmeijan myöntämä Rautaristi (Ehrenkreutz), jonka Armo sai laukaistessaan saksalaiset motista naapuririntamaloilla Syvärillä. Sodan loppuvaiheessa Armon 11. divisioonana näytteli merkittävää osaa Tali-lhantalan teräsmyskyssä. Tämä karaistunut divisioonana komennettiin ottamaan taistelutilanteessa rintamavastuu samana päivänä, jolloin presidentti Ryti allekirjoitti omissa nimissään sopimuksen Saksan kanssa. Suomi oli siis juuri tuolloin veitsi kurkulla ja kuilun partaalla. Koko Viipurin alueen epäsuoran tulen johtaminen alistettiin tälle divisioonalle. Kyseessä oli siis 2. maailmansodan toiseksi suurin tykistötaistelu koko maailmassa.

Sodan loputtua Hilkan ja Armon perhe oli kasvanut jo kahdella: Pirkko-Liisa ja Matti. Ja jatkoa seurasi: Vuoteen 1961 mennessä lapsia oli 12.

Lasten teon ohella nuoripari ryhtyi voimaperäisesti viljelemään tilaansa, jopa uutta peltoa raivaten. Lisää maata ostettiin, ja uusia viljelymenetelmiä kokeiltiin. Lapset pantiin kukin kykyjensä mukaisesti maatilan töihin jo pienestä alkaen. Esimerkiksi kokopäiväinen sokerijuurikasmaa odotti, kun oli seitsenvuotias. Erityisesti muistan, että Mikko ja Kalle olivat aivan ilmiömäisiä traktorin puikoissa jo alle kymmenvuotiaasta.

Armon veri veti yhteiskunnalliseen osallistumiseen jo heti sotien jälkeen. Myös osuustoimintaliike sai innokkaan tukimiehen. Armo olikin yksi osuuskunta Maito-Pirkan perustajista ja osallistui aktiivisesti SOK:laisen kauppaliikkeen ja muiden osuusliikkeiden kehittämiseen niitten hallintoelimissä. Hilka oli seurakuntahallinnossa mukana, Lempäälän kirkkovaltuustossa 1980 ja -90 -luvuilla, jopa ääniharavana. Yhteinen harrastus, mikä kuvaa muutakin elämänasennetta, oli jokavuotisilla körttien Herättäjäjuhlilla käynti. Sinne pääsi useimmiten mukaan 2-3 lastakin. Mahdollista on, että Herättäjäjuhlilla ainakin osittain korvasivat Armolle aseveljien tapaamiset muissa yhteyksissä. Käsittääkseni koko sodanaikaisen patterin miehistö kokoontui, voimiansa mukaisesti, usein herättäjäjuhlilla. Myös Hilka oli tullut miehille tutuksi jo sodan aikana. Heiltä Hilka sai myöhemminkin monenlaista apua ja tukea elämän eri vaiheissa. – Minun tietoni Armon rintama-aikojen vaiheista, jopa yksityiskohdista perustuvat sotakaverien kertomuksiin 1990-luvulta. Armo ei lapsilleen tai muille rintama-asioista juuri mitään kertonut. Aiheita ja kuvauksia olisi vaikka kirjaan.

1960-luvun puolenvälin jälkeen alkanut sairastelu kutsui majuri Kärjen ennen aikaiseen iltahuutoon Talvisodan päättymisen muistopäivänä 13.3.1969. Hän oli siis vain 54-vuotias. Hautajaiset sotilaallisen kunnianosoituksen olivat suuri tapahtuma: Lempäälän kirkko oli aivan täynnä saattajia ja ruokaa tarjottiin hautajaisvieraille vainajan kotona kolme päivää. Suurimman kukkaseppeleen haudalle toivat kuitenkin mustalaiset. Aseveljien voimakasääniset körttivilret arkun äärellä olivat veret pysäyttäviä.

Alkoi täysin uusi jakso perheen elämässä. Hilka oppi nopeasti hallitsemaan perheklania, omalla tavallaan. Armo oli tästä antanut selkeät ohjeet. Vastuuta jaettiin myös lapsille. Kasvatusasioissa kuri oli kova eikä sooloiluja sallittu. Vastoinkäymiset ja kasvattivat sisua ja jopa uhmaa. Piti selviytyä. Olihan Hilkalle jäänyt velkainen tila ja seitsemän huollettavaa lasta, joista viisi oli alaikäisiä koululaisia. Lasten kouluttamisesta ei tingitty. Eikä maatilan töistä. Vapaa-aika oli käytännössä tuntematon käsite. – Maatila kehittyikin elinkelpoiseksi ja hyvin menestyväksi, jopa palkitukseksi karjataloudestilaksi parissakymmenessä vuodessa.

Nykyinen isäntäpari Mikko ja Marjukka muutamien sisarusten ja Hilikka-äidin tukemana nostivat tilan myöhemmin eturivin maatilaksi.

Hilikka kuoli 84-vuotiaana vuonna 2005. Hän pysyi uskollisesti miehensä Armon kanssa omaksumallaan linjalla elämässään ja kysymyksessä maatalan hoidosta. Hilikalla oli huomattavan laaja ystävä- ja tuttavapiiri. Hän pystyi tukemaan monia, jopa ihan vieraitakin ihmisiä, näitten vaikeuksissa neuvoillaan ja elämänmyönteisellä asenteellaan. Lapset ja nuoret sekä näiden harrastusten tukeminen olivat Hilkan sydäntä lähinnä. Hän oli lahjakas tarinankertoja, suvaitsevainen ja hyvin vieraanvarainen. Hän pystyi luontevasti keskustelemaan kaikkien kanssa: ei ollut niin arvotonta ihmistä, joka ei olisi saanut häneltä huomiota. Paitsi että Kekkosta, Väyrystä tai maanviljelijää ei saanut sanallakaan moittia. Luontevasti hän pystyi keskustelemaan niin elämän kaltoin kohteleman kuolemansairaana vieraan vanhuksen kanssa kuin Presidentti Kekkonen kanssa, kuten myös ihan muita kieliä puhuvien ihmisten kanssa. Ja aina näytti yhteinen sävel löytyvän. Hilikka Kärjestä on tekeillä kirja tai kirjoja. Kirjan kirjoittamista Hilkan elämästä aloitti jo Kustaa Vilkuna, mutta tämän sairastuminen keskeytti suunnitelmat.

Hilkan ja Armon lapsia kertyi siis 12. Lukumäärän tiesi etukäteen vain Armo sekä tämän kertomana patterin loppupuhuttelussa olleet tykkimiehet jo syksyllä 1944. Hilikka kuoli asiasta minulta talvella 1990.

Luettelen Hilkan ja Armon lapset ikäjärjestyksessä:

Pirkko-Liisa Kyllikki 1941
 Matti Oskari 1944
 Juho (Jussi) Aukusti 1945
 Jaakko Pietari 1946
 Martti (Tatu) Taavetti 1948
 Merja Esteri 1950
 Frans Yrjänä 1952
 Erkki Antero 1953
 Paavo Elias 1955
 Mikko Henrikki 1956
 Riitta-Miina Helena 1958
 Kalle Tuomas 1961

Lyhyt kuvailu kustakin lapsesta ja heidän jälkeläisistään:

Pirkko-Liisa Kinnari asuu Säijässä ja on eläkkeellä. Ensimmäinen aviomies Vilho Huotarinen kuoli sydänleikkaukseen v. 1999, hän oli syntyisin Polvijärveltä, vanhemmat olivat Vienan Akonlahden pakolaisia (Feodoroff). Lapsia on kaksi: Johanna Vilja-Tuulia ja Juhana Henrikki. Tuulia asuu Hämeenlinnassa ja on naimisissa. Hän on suomen kielen taitaja, ja hän on julkaissut runokirjoja ja muita kirjojakin. Hän taitaa olla suvun julkis tätänykyä. Juhana asuu Tampereella ja on töissä tietotekniikka-alan yrityksessä. Pirkko-Liisa solmi toisen avioliiton uudelleen löytämänsä nuoruudenrakkautensa Matti Kinnarin kanssa vuoden 2011 lopulla.

Matti on kuollut vuonna 1992. Hän oli aivovaurioinvalidi syntymästään saakka. Hän oli hyvin musikaalinen.

Jussi kuoli vuonna 2009. Työelämä kului Puolustusvoimissa, ensin Tampereen Ilmatorjuntapatteristossa pidettynä kouluttajana, ja sittemmin Tampereen Sotilaspiirin esikunnassa kapteenin vakanssilla. Vaimoksi hän onnistui saamaan tataarisukuisen Fauzija Saadetdinin. Lapsia heillä on kaksi: Suna Kaarina ja Timur Juhana. Suna on terveydenhoitoalalla, lapsia on kaksi: Ailin ja Timer. Asuu Lempäälässä. Timur (Timi) on tietotekniikka-alalla paitsi asiantuntijatehtävissä, myös osakasomistajana menestyvässä innovaatioyhtiössä. Myös hänellä on kaksi lasta. Asuu Kangasalla.

Jaakko asuu Lontoossa. Työskentely liittyy finanssialaan.

Tatu ei asu enää kotonaan Säijässä, josta hän muutti pois v. 2002, vaan Merjan luona Juvalla.

Merja, sukunimeltään nyt Jaatinen, asuu miehensä Matin kanssa Juvalla. Toimeentulo liittyy maaseudun yritystoimintaan. Lapsia on neljä: Maria Karoliina, Laura Helena, Anna Kristiina ja Frans Pekka Aukusti. Kaikki lapset soittavat jotain instrumenttia, osa jopa ammattimaisesti.

Frans on tullut kuuluisaksi paitsi hyvänä seuramiehenä, myös tanssimestaruuksista. Mm.

Tangomarkkinoiden yhteydessä pidetyt lavatangon kilpailut ovat useita kertoja päättyneet Fransin ja hänen parinsa, nykyisen vaimonsa Johannan, voittoon. Lapsia on kaksi, ja Pirkkalassa asutaan. Fransin työpaikka

löytyy tilintarkastusyhtiöstä, jossa hän on myös osakkaana. Fransin maahenkisyys näkyy haluna maatalouden harjoittamiseen: hän on ostanut viljeltäväkseen huomattavan suuren maatilan Lempäälästä. **Erkki.** Hän kuoli leukemiaan 11-vuotiaana. Hilikka ei ehkä koskaan lopullisesti toipunut tämän nuoren lapsen menetyksestä. Se oli ehkä suurin isku myös muille, ainakin Erkin ikää lähellä oleville, sisaruksille.

Elias asuu Pirkkalassa. Leipätyö on löytynyt kunnan töistä, nyt työpaikka on Tampereen kaupungilla tietohallinnossa. Turpeen puskemiseen osallistutaan koko perheen voimin Säijän maatilalla Mikon perheen apuna. Lapsia on kaksi: Pirkka Pellervo ja Paavo Johannes. Eronnut, mutta kihloissa. Kärjen sotaperinnettä täyttynyt osaltaan sillä, että hänet ylennettiin reservin kapteeniksi aselajin nuorimpana koko maassa sodan jälkeen.

Mikko ja vaimo Marjukka pitävät Kärjen sukutilaa. Heidän aikanaan vuodesta 1990 alkaen se on pysynyt ajan kehityksessä mukana. Osa sisaruksista vastusti isännyyden siirtymistä Mikolle. Lapsia heillä on viisi: Minna Hilikka Helinä, Maija Helena Sofia, Matti Henriikki, Minette Salome ja Mikaela Mirjami Päivätär. Mikko on perinyt isältään Armolta ja iso- sekä isoisoisiltään kutsumuksen yhteiskunnallisiin luottamustehtäviin. Lisäksi tätä kapteeni Kärkeä kiinnostaa myös työskentely armeijan kanssa. Marjukka puolestaan on jatkanut Hilkan käytäntöjä mm. siinä, että tuttaville ja vieraille kynnyks on matala ja että talosta ei poistuta ennen kuin on ruokaa tai jopa yösijaa tarjottu.

Riitta-Miinan ja Aaron, siis Piipposten, koti on rakennettu Ilomantsin Seppälänvaaralle. Lapsia on kuusi: Jaakko, Hilikka Maaria, Anna Vilhelmiina, Lauri Johannes, Liisa Emilia ja Kaarle Markus. Miina ja lapset ovat musikaalisesti hyvin lahjakkaita, ja heitä onkin usein näkynyt mm. sukujuhlilla esiintymässä. Kukin soittaa jotain instrumenttia.

Kalle. Se kuuluu Kaarle Kahdestoista. Kalle ja hänen vaimonsa Heli asuvat Hämeenlinnassa. Perheeseen kuuluu kolme lasta: Mari, Lauri ja Anni. Kalle on kasvinviljelyalan agronomi, ja hän on viljely- ja tutkimustyössä tilanhoitajana Hahkialan koetilalla Hauholla. Pariskuntaa yhdistää Kallellekin niin mieluinen tanssiharrastus. Säijän maatilan kehittäminen on Kallenkin sydäntä lähellä.

Kuvauksen Armo ja Hilikka Kärjestä ja näiden lapsista olen esittänyt asiapitoisena ja tiiviinä katsauksena vuonna 2011. Toivottavasti ei ilmene kovin pahoja asiavirheitä. Johtopäätökset ovat omiani. Jo tätä kirjoittaessani havaitsin, että laajempaankin, kronikantapaiseen, löytyisi hyvin aineistoa. Toivottavasti joku siihen vielä tarttuu.

Pirkkalassa 16. ja 17. kesäkuuta 2011

Elias Kärki